

Анатолій Матіос,

кандидат юридичних наук,

заслужений юрист України,

заступник Генерального прокурора України –

Головний військовий прокурор

УДК 343.851: 343.326

Актуальні проблеми протидії фінансуванню тероризму в Україні: правові аспекти

В Україні, у зв'язку з агресією на сході країни та в Криму, значно активізувалась проблематика боротьби з фінансуванням тероризму та сепаратизму. Фінансова підтримка тероризму і сепаратизму є найбільш загрозливими викликами сьогодення як у національному, так і в глобальному масштабі. Така очевидність зумовлює актуальність і важливість включення законодавчих, юридичних, організаційно-управлінських засад і механізмів протидії та боротьби з даними загрозами як на міжнародному рівні, так і в окремих державах. Важливим юридичним та морально-етичним стимулом більш ефективно протидіяти цьому явищу є численні спроби тінізації та криміналізації процесів пов'язаних з протидією фінансування тероризму, а також виявлення корупційної складової при проведенні відповідних оперативних та слідчих дій. За останній рік у сферу, що відноситься до компетенції органів військової прокуратури, військовими прокурорами заявлено 560 позовів на загальну суму

184,9 млн. грн., завдяки вжитим заходам реально виконано судових рішень на суму 235 млн. грн., наслідками прокурорського реагування повернуто мільйони гривень, нерухоме майно та гектари земель оборони. Правоохоронні органи у щоденному режимі протидіють контрабанді та хабарництву в зоні АТО. Саме весь вищезазначений кримінальний симбіоз є рушієм фінансування тероризму та сепаратизму в Україні.

Одним з основних законодавчих актів, що регулює питання протидії фінансуванню тероризму є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»[1]. Поточні питання боротьби з тероризмом регулюються Указом Президента України від 6 грудня 2011 року № 1195 «Про заходи щодо подальшого зміцнення обороноздатності держави». Застосування всіх можливих юридичних конструкцій для протидії фінансуванню

тероризму вимога не лише національного законодавства а і міжнародних стандартів. Одним з основних питань на щорічній зустрічі в лютому 2016 року лідерів країн G 20 стало обговорення та прийняття рішень про проблемним питанням боротьби з фінансуванням тероризму у світі. Було схвалено Комюніке міністрів фінансів та керуючих центральними банками країн великої двадцятки, в якому звертається увага на необхідності посилення міжнародними організаціями по типу FATF (Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей) ефективності заходів для ідентифікації та протидії фінансуванню тероризму[2].

Додатково, пропонується вживати невідкладних заходів та відповідних санкцій до країн, що сприяють функціонуванню фондів, що намагаються здійснювати фінансування такої діяльності. На переконання автора, вже давно час ліквідувати, в першу чергу нормативно-правові бар'єри, що заважають регулярно обміну інформацією між компетентними органами різних країн, потрібно більш активно залучати приватний сектор, для мінімізації використання останнього у фінансуванні тероризму та сепаратизму.

Крім того, Україна як державучасниця Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та надійний міжнародний партнер повинна надавати максимальну допомогу іншим країнам у зв'язку з кримінальними розслідуваннями, кримінальним переслідуванням або процедурами видачі, які були розпочаті відносно вищезазначених злочинів, включаючи сприяння в отриманні наявних у них доказів, необхідних для розгляду. Цікавою є також норма, яка говорить, що державучасниці не можуть відхиляти прохання про взаємну правову допомогу, посилаючись на банківську таємницю.

В Україні ключовими інституціями, задіяними у боротьбі з фінансуванням тероризму є Служба безпеки

України та Державна служба фінансового моніторингу України. Саме від ефективної співпраці цих структур залежить безпека тисяч українських громадян. Одним із напрямків, на яких акцентує свою діяльність Держфінмоніторинг є ідентифікація і блокування доходів стосовно діяльності осіб, які фінансують тероризм та осіб, які публічно закликають до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або зміни меж території або державного кордону України. За вказаний період вжитими заходами щодо попередження та протидії фінансуванню терористичної діяльності (сепаратизму) Держфінмоніторингом виявлено та заблоковано кошти на загальну суму в 9,7 млн. дол. США, та 173,1 млн. гривень. В тому числі, Держфінмоніторингом на постійній основі здійснюється ідентифікація новопризначених «так званих» високопосадовців «ДНР» та «ЛНР». Так, за I півріччя 2016 року актуалізовано список «так званих» високопосадовців «ДНР» та «ЛНР» та встановлено рахунки новопризначених осіб в банківських установах України. На рахунках зазначених осіб виявлено та заблоковано кошти на загальну суму в еквіваленті 1,0 млн. гривень. Переконаний, що ці кошти будуть конфісковані до бюджету в найближчий час. Разом з тим, у 2014 році у 293 рази порівняно з 2013 роком (з 7 до 2053) збільшилася кількість злочинів терористичного характеру (статті 258, 258-1, 258-2, 258-3, 258-4, 258-5 КК України)

Говорячи про позитивний міжнародний досвід у протидії фінансуванню тероризму, переконаний, що законодавці мають звернути увагу на необхідності встановлення законодавчих механізмів доступу правоохоронними органами до інформації, що містить банківську таємницю, або таємницю фінансового моніторингу. Найбільш оптимальний шлях, для того, щоби не перевантажувати банківські установи, це запровадити ефективні механізми обміну інфор-

мацією між Державною службою фінансового моніторингу та правоохоронними органами, наприклад так як це відбувається у США, де відповідальні працівники правоохоронних органів в режимі онлайн можуть аналізувати підозрілі фінансові транзакції, що містяться в базах даних підрозділу фінансової розвідки США (Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN)), Служби по контролю за іноземними активами США (OFAC). Тим більше це питання є актуальним, бо як показала практика, велика частка ліквідованих (або визнаних неплатоспроможними) банків мала пряму належність до колишніх високо посадовців-втікачів та займалася, безпосередньо або була транзитною площадкою, для легалізації коштів, які наразі використовуються в тому числі і для підживлення сепаратизму на сході країни. Лише за таких реалій можливо реально усвідомити, оцінити ймовірність настання системних ризиків і з урахуванням наявних ресурсів і можливостей - мінімізувати їх негативні наслідки. Ризиків не можна уникнути повністю, тому треба вміти правильно оцінювати їх ступінь та безпосередньо управляти ними з метою обмеження, а в кращому разі - недопущення.

Крім того, для включення компетентними органами України до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності або стосов-

но яких застосовано міжнародні санкції таких квазіутворень як ДНР/ЛНР/ необхідно:

прийняти Закон щодо визнання ДНР/ЛНР/Новоросії терористичними організаціями;

одночасно внести зміни до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» та до Порядку формування переліку осіб, які пов'язані з провадженням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2010 р. № 745. (передбачити підстави для включення особи до переліку – згідно із рішенням компетентного органу України).

Враховуючи те, що в чинному законодавстві у прокуратури відсутні повноваження, відповідні листи про необхідність внесення змін у вищезазначені закони направлено до профільного Комітету Верховної Ради України та Уряду.

Тому, для того, щоби ефективно протидіяти такому складному і глобальному явищу як фінансування тероризму, потрібно в першу чергу системна законотворча робота та максимальне поєднання зусиль та можливостей різних державних органів.

Список використаних джерел

1. *Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення* : Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.

2. *Комюніке за наслідками зустрічі міністрів фінансів та керівників центральних банків країн великої двадцятки (G20 Finance Ministers and Central Bank Governors resolved to combat terrorist financing and call on FATF to intensify its efforts)* [Електронний ресурс] // Режим доступу: (<http://www.fatf-gafi.org/fr/publications/recommandationsgafi/documents/g20-resolved-to-combat-terrorist-financing-call-on-fatf-to-intensify-efforts.html?hf=10&b=0&s=desc> (fatf_releasedate)).

Матіос А. В. Актуальні проблеми протидії фінансуванню тероризму в Україні: правові аспекти

В статті розглянуто актуальні проблеми боротьби з фінансуванням тероризму та сепаратизму в Україні. Автор надає власну наукову точку зору щодо ризиків, які виникають в процесі оперативної та інституційної протидії фінансуванню тероризму. Фінансування тероризму спровоковане такими утвореннями як ДНР та ЛНР. Дані незаконні утворення, ігноруючи домовленості, постійно здійснюють збройні бойові напади та обстріли, унаслідок яких гинуть і військові, що захищають територіальну цілісність української держави, і мирні жителі.

Ключові слова: боротьба з фінансуванням тероризму, сепаратизм, правоохоронні органи, банківська таємниця.

Матиос А. В. Актуальные проблемы противодействия финансированию терроризма в Украине: правовые аспекты

В статье рассматриваются актуальные проблемы борьбы с финансированием терроризма и сепаратизма в Украине. Автор раскрывает собственную научную точку зрения касательно рисков, которые возникают в процессе оперативного и институционального противодействия финансированию терроризма. Финансирование терроризма спровоцировано такими образованиями как ДНР и ЛНР. Данные незаконные образования. Игнорируя договоренности постоянно производят вооруженные нападения и обстрелы от которых гибнут военнослужащие, которые защищают территориальную целостность украинского государства, и мирные жители.

Ключевые слова: борьба с финансированием терроризма, сепаратизм, правоохранительные органы, банковская тайна.

Matiос A. Current problems of counteraction terrorist financing in Ukraine: legal side

The article describes the current problems of combating the financing terrorism and separatism. The author gives his own scientific assessment of the risks that arise in the process of institutional and operational counter terrorism financing. Terrorism financing is provoked by Russia, who supports financially so-called DNR and LNR in Ukraine. These illegal formation, ignoring the agreements are constantly engaged in fighting armed attacks and fire on, which cause the loss of militaries and civilians who protect the territorial integrity of the Ukrainian state.

Key words: combating terrorism financing, separatism, law-enforcement agencies, banking secrecy.